

ZAGREBAČKI NAKLADNIK *Ex libris* sve se uspješnije specijalizira za prvotiske atraktivnih rukopisa (a dosad neobjavljenih zbog razno-raznih razloga) iz hrvatske književne i jezične baštine. Ovih nas je dana zagolicao (uistinu nadražio!) zamamnim lingvističkim djelom *Erotica Croatica - Hrvatske Her-votike Ilije Abjanića*. Već naslov dokazuje da je odnos između hrvatske pisane riječi i seksualnosti/tjelesnosti iznimno zamagljen, zakukuljen-zamumuljen, opterećen čistunstvom i licemjerjem.

Da hrvatska pismenost oko svoga "jebislovnog" jezičnog bogatstva obilazi kao mačak oko vruće kaše (ili u stilu "stari mačak po tavanu grebe, traži mačku hoće da je vidi"!)) dokazom je, nadalje, i nevjerovatna količina isprika, opravdanja i alibi-ja kojima je popraćeno ovo djelo od svoga nastanka do ovoga zakas-njeloga prvotiska. *Erotica Croatica* zapravo je - saznajemo iz predgovora predsjednika HAZU-a **Ive Pa-dovana** - dodatak ključnom djelu ostavštine Ilije Abjanića (liječnika rodom iz Starih Mikanovaca, koji je veći dio službe proveo u Imotskome), rukopisu Ljekarski rječnik hrvatskoga govora. Abjanićev alibi ispisan na naslovnici rukopisa glasi da je djelo nastalo "Za naučne svrhe dok-tora prava, mudroslovlja i ljekarstva", u Napomeni on piše da "Spisi ovoga i ovakvoga sadržaja na udaru su javnog ćudoređa", pa "nije dozvoljeno spise ovakva sadržaja javno na ogled izložiti". Štoviše, autor preporučuje prodaju knjige uz točno upisivanje "po rednim brojevima svih doktora ljekarstva, mudroslov-lja i pravnih nauka, koji su knjigu za svoju uporabu nabavili. Zato je sva-ka prodana knjiga označena vlastit-im svojim rednim brojem". Poštu-jući autorovu želju, nakladnik svečano objavljuje kako je "knjiga tiskana prema želji autora s posebno naznačenom numeracijom i otis-nuta je u 999 primjerka. Ovaj primjerak ima broj...". Nikakav broj ne slijedi, naravno da je posrijedi reklamna dosjetka. Uvaženi akademici Padovan i Brozović, za razliku od njega, trude se akadem-ski ozbiljno opravdati izvlačenje "sablajnjivoga" rukopisa iz po-hrane/sahrane u trezoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice na svjetlo dana i u život, i to poslije više od sedam desetljeća (rukopis je dovršen 1930. godine).

Demokracija voli eros

Pravdanje akademika Padovana zvuči mi mnogo intrigantnije. On je uvjeren da će djelo biti značajan kulturološki događaj prije svega "zbog svojih leksikografskih i etno-loških vrijednosti", ali je siguran i da će izazvati burne reakcije, jer će i u današnje vrijeme rušiti brojne tabue i pokazati zdrav odnos naroda prema erotici. U to nisam nikada sumnjao, u taj zdrav odnos i u narodnoj praksi i u narodnoj usmenosti. Hrvatska kultura oduvijek je bila više usmena negoli pismena, pa ne čudi da joj je "jebirijek" mnogo bogatiji od "jebipisa". Poseban mi je, gotovo sladostrastan čitateljski užitek akademikov zaključak da je "i odnos prema erotici pokazatelj stanja slobode u društvu: naime, svi su totalitarni sustavi uvijek imali deklaratorno negativan stav prema erotici, dok su je potajno prakticira-li". Drukčije pročitano i kazano:

drugo čitanje BOŽE V. ŽIGO pomno je proučio hrvatski erotski rječnik dr. Ilije Abjanića iz kojeg je iščitao odnos Hrvata prema erotici

Ilustracija Milivoj Uzelac (1937), pretisak iz knjige

Kraj jezične impotencije

Velika je šteta da je ovakav, zlata vrijedan rukopis više od sedam desetljeća čamio u trezoru. Da se prije pojavio, jamačno bi više riječi preživjelo, vjerujem da bi pridonio manjoj kastriranosti hrvatske lingvistike i književnosti, pa i demokratizaciji hrvatskoga društva i kulture

pojava ove knjige dokazuje da Hrvatska više ne živi u mrskim totalitarnim sustavima, nastupilo je vrijeme demokratskih, seksualnih i jezičnih sloboda. Zlurada osoba poput mene smjesta će dodati: tako je, napokon, Bogu fala, da smo još jučer pod vladavinom HDZ-a živjeli u totalitarizmu, vidi se po tome što su se neki u Sabornici javno zalagali za to da se zdrava narodna riječ "kurac" zamijeni totalitarističkom riječju "nježnik"! Šalu ipak na stranu, u osnovi je Padovanova konstatacija bolno točna. Brozović razloge hrvatskoj književnopovijesnoj i jezikoslovnoj impotenciji ne nalazi u totalitarističkome licemjerju, nego, akademski odmjerenije, u činjenici da je erotska problematika u hrvatskoj pismenosti općenito skromno obrađivana. Slažem se da je kriva stidljiva nespornost književnih djela, no za njom puno ne zaostaje ni ona lingvističkoznanstvena i akademska: u prvom izdanju Rječnika hrvatskoga jezika **Jure Šonje** (zajednički projekt HAZU i Leksikografskog zavoda) o kurcu i pički/pizdi nema niti zue! Autor mi je osobno dao riječ da drugo izdanje Rječnika neće biti kastrirano. A je li Rječniku hrvatskoga jezika već vraćena njegova pošteno zaslužena seksualnost, nakon više od sedam desetljeća. Pa pogledajmo.

"Ku" i "pi" žive vječno

Više-manje, živo je i mnogo i malo. Jer leksik i frazeologija ovoga tipa, kao što kaže akademik Brozović, zastarijevaju brže nego u bilo kojem sektoru jezika, to je sudbina svih slengova, "kamo i hervotike u širem smislu pripadaju". Dobar nam je primjer toga i mnogo suvremeniji rječnik zagrebačke šatre iz pera **Tomislava Sabljaka**, već razmjerno zastario. Čini se ipak da u Hrvata i u hrvatskome jeziku nikako ne zastarijevaju dvije najvažnije, najtrajnije i najživlje riječi: "kurac" i "pička/pizda". Štoviše, te dvije riječi - ajmo reći poput starih panjeva što neprestano puštaju mladice - proizvode stalno nov, uzbudljiv i maštovit jezični podmladak. I hrvatski genij jezične kreacije, kao i u drugih naroda, ovdje je svoj na svome, svoj ku i svoja pi u svom jeziku dokazom su dugoga trajanja, identiteta, neovisnosti i stvaralaštva. Naravno da ku i pi i u Abjanićevim Hervotikama zauzimaju ugledno, uvaženo, ishodišno mjesto, mjesto posebne jezične (ras)-plodnosti.

Za hrvatski ku, uz obvezatni latinski penis kao znanstveno pokrće, Abjanić navodi više od stotinu i trideset riječi, od "batine" na početku do "života" na kraju! Obratite pozornost: i riječ "život" inačica je za ku, što bi moglo značiti da je život ku iliti za ku, ali to ne znači, nego znači da je ku život sam.

"Pička" je (autor preferira č verziju) u tom smislu drugorazredna i manje važna, kao što i priliči patrijarhalnoj kulturi, njezin bogati pasus (navodeno je stotinu i desetak sinonima) počinje s "breskvom", završava sa "žemljom" - sve nešto slatko i jestivo! - ali pri kraju ove dražesne pi jedinice ne može ipak bez nabijanja grijeha: pi je i "sram ženski", "sramota", "stid ženski", "sramica". Ovdje se valja prisjetiti da je i dandanas u gotovo službenom optjecaju, gle čuda, riječ "stidnica". Mnoge su od riječi nabrojanih u značenju kua danas mrtve, pa i pomalo smiješne, ne

bismo ih samostalno kao ku ni prepoznali (na primjer "ćuma", "nabaždarac"), mnoge vrijede i danas (poput "kite", "krasnog", "pipeka"), a mnoge svojom začudnom slikovitošću naprosto oduševljavaju ("zvono tursko" i "zvono fratarsko", "lucifer", "jožek"). Među njima ima i onih koje su ženskoga roda ("pura", "purica", "purka"), ali pod pi uopće nema muških oblika. Tako je to u hrvatskom, muško može biti i žensko, no žensko je samo žensko i kvit. U pi jedinici prevladavaju zoo i biljni vrtić - "janje", "janješće", "kokića", "kokoš", "kuna", "pile", "pilešće"; "kajsija", "smokva", "mušmula", "praskva"... - ali ima i baš ružnih, ženomrzakih ("pičetina", "pizdurina"). Niz sastavljen od "namic", "pic", "pica", "picika", "picka", "pičenje", "pičić" i danas djeluje kao cvjetni ljubavnički buketić riječi koji bi otključao svaku "ključanicu" i "ključanku", otvorio svaka "vrata (prednja)", omekšao svaku ostru "dlakavicu" i "kosmaticu". "Mandja" i "mindja" i dalje su žive, no sumnjam da su iste sreće "kokošetina", "košarica", pa i "mišolovka", premda je ku i danas "miš" i "miško". U ženskoj jedinici ipak postoji nešto muško, a to je riječ "ćuna" za pi, koja riječ se rabi i u značenju ku. To nas, ajmo reći, dovodi do "neprirodnih" erotskih i spolnih pojava, te u tom kontekstu zanimljive hrvatske jezične ostavštine.

Za dvospolac Fabjanić bilježi "polutan", no čini se da je riječ "peder" u njegovo vrijeme i u njegovu okruženju bila nepoznata, što ne vrijedi i za samu pojavu pederastije, harala je ona očito i tada, zato je Rječnik bogat i tim blagom. "Pizdolizi" i "pičkolizi" postoje i danas, mnogi su i "nadrkani", no riječi kao "mužološtvo" (za pederastiju), "mužoležnik" (za pedera) više ne kolaju, a riječi "nabiguz" i "jebiguz" rabe se samo pogrdno, a tko ih rabi, fašist je, netolerant i nedemokrat. Teško da će zaživjeti riječi "prelac" (za pedere pasivce), "samoskrvnik" (za onanista), "ljubovanje" za lezbijku ljubav, riječ "napakost" za perverziju. Naravno da je jezična baština posebno izdašna i pod slovom "j", između "jeba" i "jebuckati". Čini se po svemu da je baš ona najmanje zastarjela, i danas najživlja. Premda su u tom smislu današnji seks i jezik znatno raznovrsniji, vole to Hrvati i na način svojih starih, i jezično i praktično. A ako je netko zaboravio, ova će mu knjiga osvježiti pamćenje.

Velika je šteta da je ovakav, zlata vrijedan rukopis više od sedam desetljeća čamio u trezoru. Da se prije pojavio, jamačno bi više riječi preživjelo, vjerujem da bi pridonio manjoj kastriranosti hrvatske lingvistike i književnosti, pa i demokratizaciji hrvatskoga društva i kulture.

U tom smislu od njega danas malo fajde, hrvatsko društvo u međuvremenu se proklamiralo definitivno demokratskim, a **Vedrana Rudan** i **Borivoj Radaković**, na primjer, totalitarne jezično-erotske tabue uspješno su, i s muške i sa ženske strane, počeli rušiti i prije pojave Abjanićeva Rječnika. Ili su ga ipak počajno pročitali?! Bilo kako bilo, ja sam ga konzumirao s užitkom, sladostrasno. A kanda mi je razbudio i eros. Što od srca želim i vama. Dobro je znati što su i kako naši stari radili i govorili. Dok su nas stvarali. ■